

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Taneční umění

Pedagogika tance

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

OTVÍRÁNÍ STUDÁNEK

(BOHUSLAV MARTINŮ)

**jako materiál pro pedagogickou a choreografickou
činnost v ZUŠ**

Lucie Charouzová

Vedoucí práce: MgA. Marie Fričová, Ph.D.

Oponent práce: Mgr. Bohumíra Eliášová, Ph.D.

Datum obhajoby: 29. 5. 2017

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2017

ACADEMY OF PERFORMING ARTS PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Art of Dance

Pedagogy of Dance

BACHELOR THESIS

THE OPENING OF THE WELLS

(BOHUSLAV MARTINŮ)

**as a material for pedagogical and choreographic
activities in primary art school**

Lucie Charouzová

Supervisor: MgA. Marie Fričová, Ph.D.

Examiner: Mgr. Bohumíra Eliášová, Ph.D.

Date of defence: 29. 5. 2017

Given title: BcA.

Prague, 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Otvírání studánek (Bohuslav Martinů) jako materiál pro pedagogickou a choreografickou činnost v ZUŠ

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne .....

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků bakalářské práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Název:

Otvírání studánek (Bohuslav Martinů) jako materiál pro pedagogickou a choreografickou činnost v ZUŠ

Abstrakt:

Cílem bakalářské práce je seznámení se s vlastním rituálem *Otvírání studánek* a vytvořit si představu o jeho podobách v proměnách času. V práci budou představeni tvůrci kantáty *Otvírání studánek* Miloslav Bureš a Bohuslav Martinů a ujasněn zdroj jejich inspirace k dílu. Dalším cílem bylo vytvořit vlastní choreografii na tuto kantátu v Základních uměleckých školách ve dvou různých formách. Nejprve vytvořit choreografii pouze se skupinou dívek v plenéru na reprodukovanou hudbu a následně se skupinou tvořenou profesionálními i dětskými interprety v prostorách kostela za doprovodu sboru. Tuto choreografickou práci jsem se pokusila zaznamenat pomocí videa, fotografií i písemnou formou. Závěrem jsme zhodnotila pozitivní a negativní stránky celého tvůrčího procesu.

Metoda:

Sběr informací o daném tématu a zmapování vlastního pedagogického a choreografického procesu při tvorbě choreografie v Základní umělecké škole.

Klíčová slova:

Otvírání studánek, Základní umělecké školství, Bohuslav Martinů, Miloslav Bureš, Mikrochór, choreografie

Title:

The opening of the Wells (Bohuslav Martinů) as a material for pedagogical and choreographic activities in primary art school

Abstract:

The goal of the bachelor thesis was to acquaint with the own ritual of opening of the wells to create an idea of its forms in change over the time. The creators of the cantata The opening of the Wells Miloslav Bureš and Bohuslav Martinů will be introduced and the sources of their inspiration for the work will be explained. Another aim of this work was to create own choreography on this cantata in Primary Art Schools and in two different forms. First, to create a choreography with only a group of girls in the plain using reproduced music, and then with a group of professional and children's performers in the church accompanied by choir. I attempted to record this choreographic work with video, photos and written form. Finally, we reviewed the positive and negative aspects of the entire creative process.

Method:

Collection of information on the topic and mapping of own pedagogical and choreographic process in choreography at primary art school.

Keywords:

The opening of the Wells, Primary artistic education system, Bohuslav Martinů, Miloslav Bureš, Microchoir, choreography.

Poděkování:

Na závěr bych moc ráda poděkovala MgA. Marii Fričové Ph.D. za trpělivost, vstřícnost a lidský přístup při vedení mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat muzikoložce Doc. Monice Holé, PhD. za přístup do archívu Městského muzea a galerie Poličky. Poděkování patří také Lence a Jiřímu Říhovým za pomoc s jazykovými úpravami a formátováním práce.

Obsah

Úvod	1
1. Zdroj inspirace pro tvorbu choreografie	2
1.1 Původ rituálu „ <i>otvírání studánek</i> “ – předkřesťanské zvyky	3
1.2 Původ rituálu „ <i>otvírání studánek</i> “ – křesťanské zvyky	5
1.3 Rituál na Poličsku jako inspirační zdroj pro kantátu <i>Otvírání studánek</i>	7
1.4 Rituál v současné době na Poličsku	10
2. Autoři kantáty <i>Otvírání studánek</i>	11
2.1 Miloslav Bureš	12
2.2 Bohuslav Martinů	14
3. Vlastní pedagogická a choreografická činnost	18
3.1 ZUŠ Zruč nad Sázavou – úvod	19
3.2 Vlastní pedagogické a choreografické vedení při tvorbě v hodině	21
3.3 Shrnutí	25
3.4 ZUŠ Libčice nad Vltavou – úvod	26
3.5 Vlastní pedagogické a choreografické vedení při tvorbě v hodině	27
3.6 Shrnutí	31
Závěr	33
Literatura a prameny	35
Internetové zdroje	37
A. Fotografická příloha	38
B. Písemná příloha	40

Úvod

Prvotní inspirací k tvorbě byla nabídka od mé kolegyně ze *Základní umělecké školy Libčice nad Vltavou* Kateřiny Judové k vytvoření choreografie na hudbu Bohuslava Martinů *Otvírání studánek* společně se sborem *Mikrochór*¹ v rámci sborového festivalu *Otevřená zahrada*. Sama pocházím z Poličky a mám k tomuto místu silný vztah. Za mého studia na *Základní umělecké škole Bohuslava Martinů* jsem přemýšlela o tom, že bych se ráda v budoucnu více seznámila s hudbou Bohuslava Martinů a tímto tématem. Díky tomuto spojení tedy vzniklo nejen představení, kde tančily děti ze Základní umělecké školy Libčice nad Vltavou s tanečními profesionály pro tento festival, ale také jsem vytvořila spolu s dívkami ze Základní umělecké školy ve Zruči nad Sázavou pouze dívčí představení na tuto skladbu. Při zpracovávání tohoto tématu jsem pronikala hlouběji do problematiky tohoto zvyku a dospěla jsem k tomu, zabývat se tímto tématem i v bakalářské práci. Během samotného procesu se dívky zapojovaly do tvorby formou diskuze, jak by měly vypadat jednotlivé obrazy, vytvořením vlastního pohybového motivu s představou zakleté studánky nebo například v druhé interpretaci choreografie využití chlapecké energie pro vytvoření vtipu se sukni. Během tvorby nás nejvíce omezovala časová dotace vyučovacích hodin, realizace dalších projektů na Základní umělecké škole a moje nezkušenost s tvorbou delších choreografií. Informace k tématu jsem čerpala také z Městské knihovny v Poličce, kde jsem si také koupila knihu s nahrávkou *Otvírání studánek* (Bureš, 2009), ale největší inspirační zdroj bylo libreto a hudební struktura skladby. Dalšími cestami tohoto díla a jeho způsoby zpracování jinými autory pro scénu ani dalším rozvinutí tohoto zvyku v současnosti se v bakalářské práci nebudu zabývat. Cílem mé bakalářské práce je zmapování vlastní choreografie v obou realizacích a zhodnocení mého působení na děti a profesionály. Nezaměřuji se na popis pedagogického procesu během celého pololetí z důvodu zamýšleného rozsahu práce.

---

1 Mikrochór je smíšený sbor, který založil v roce 1954 Čestmír Stašek, od roku 2002 působí jako dirigent Lukáš Prchal, (Mikrochór [online]).

1. Zdroj inspirace pro tvorbu choreografie

V této kapitole se zaměřím na vlastní zvyk *Otvírání studánek* a na jeho podoby během historického vývoje. Dále na interpretaci jmenovaného zvyku Miloslavem Burešem v básnické sbírce *Otvírání studánek*, jež byla zdrojem inspirace pro vytvoření stejnojmenné kantáty Bohuslavem Martinů.

„Slavnost na závěr jarního čištění studánek na Žďárských vrších u studánky Vítězslavy Kaprálové² ve Třech studních v roce 1977“ (Kaprál, 2010, s. 12).

---

² Žačka skladby Bohuslava Martinů (Zouhar, 2001, s. 58), hudební skladatelka, dirigentka (Kapusta, 2014, s. 290).

1.1 Původ rituálu „*otvírání studánek*“ – předkřesťanské zvyky

„Lazare, Lazare, dej nám Bůh deště, nechceme sucha... Bože, zbav nás sucha i dej nám deště“. (Zíbrt, 1995, s. 56)

Rituál otevírání – cídění – vylévání – čištění studánek – studní byl přirozený způsob, jak po zimě očistit vodní zdroj od nečistot a zlých sil. Samotný zvyk byl uskutečňován před východem nebo po západu slunce. Dívky, panny vyhazovaly rituálně vodu do směru, odkud přicházel déšť, vybíraly bahno ze studánky, zpevňovaly ji kamením (Brouček, 2007, s. 114–115).

Obřad se konal na svatodušní pondělí, které se slavilo padesátý den po Velikonocích, odtud latinský název *pentecostes*. Důkaz o slavení Letnic – svatodušních svátků ukazuje i Kosmova kronika (1092) podle které kníže Břetislav II. vyháněl pohany těmito slovy: *„obyčeje pověrečné, které vesničané, posud polopohané, o Letnicích v outerý nebo ve středu zachovávali, přinášejíce dárky ke studánkám, oběti zabíjeli a zlým duchům obětovali“* (Letnice.In: Wikipedia [online]). Díky takovým zprávám se dnes dozvídáme, jak rituály probíhaly v dávných dobách. Jiřina Langhammerová (2008, s. 64–65) specifikuje zvyk tak, že po vlastním vyčištění studánky následovala očista duchovní, kdy byla ponořena do studánky panna ve věku sedm až devět let. Jedná se o prastarý slovanský zvyk. Podobné obřady s názvem *„kupalo se“* se konali u Ruského národa.

V 19. století sběratelé lidových tradic nazývali tyto svátky *„rusadelní“*, které se objevovaly i v Polsku, na Slovensku a jinde. Doložení rituálu spojeného s vodním živlem na Velikonoce a Letnice spojený s vodním živlem v Evropě dokládá Zíbrt (2006, s. 54–57) na zvyku z Rakouska, kde *„lid u nás, v Bavořích v Rakousích hází do vody výrostka.“* Další doklad s rituály při nedostatku vody se nachází v Řecku, Srbsku, Rumunsku a v Rusku. Je vybrána jedna dívka, která v doprovodu dalších dívek, obvykle nahá, obklopena listím a květy, bývá polívána vodou. Například v Srbsku je tato

dívka pojmenovaná *Dodola* a během rituálu zpívá a tančí. Gruzínský zvyk oblékne dívku do „hastroše“, kterého nazývají Lazare. Dívky s Lazarem chodí po vesnici, nechávají se oblévat vodou a dostávají za to vejce, mouku, olej. Za peníze koupí berana, kterého obětuji jako žertvu³.

---

3 Žerstvo. viz hostie, (Brouček, 2007,1. díl s. 273):

1. v předkřesťanském období zmírňující, výkupná nebo očistná oběť,
2. nejsvětější svátost, Sanctissimum, tělo Páně

1.2 Původ rituálu „*otvíráni studánek*“ – křesťanské zvyky

„*Jako by studánku vzali za ruce a až do vsi s ní utíkali.*“ (Bureš, 2009, s. 35)

Ženského ducha, kterého symbolizovaly v pohanském zvyku víly, rusalky, které žily ve studánce, nahradila v době křesťanské Panna Marie a studánky symbolizovaly její oči v krajině. Matku Boží nesmíme zneuctít, proto se nesmělo do studánky plivat. Když byla studánka vyčištěna, následovala modlitba *Zdravas Maria* (Langhammerová, 2008, s. 64–65). Během rituálu dívky nosily s sebou rozsvícenou hromničku a magicky zaříkávaly studánku.

Jak se podle Zírta (1995, s. 52–54) dozvídáme z církevních synodních řádů⁴ od 5. století až do 13. století, zakazovalo se u potoků a dalších vodních ploch se scházet: „*u nich lid koná schůze obřadní, jim obětuje, při nich pojídá žertvy, rozsvěcuje světla, z hladiny vodní věští, hází do vody chléb, víno, drobné penízky, oděvy apod.*“

Další kritika k uctívání pramenů se objevuje v synodě z roku 1092 v Szabolcsi v Uhrech. V roce 1227 v Londýně církevní koncil nutí trestat měšťany z vykonávání pohanských zvyků uctívání stromů, pramenů. V Homiliárii opatovickém z 12. století se apeluje na lid, aby nevěřil, že studánky mají zázračnou, uzdravující moc a aby pro ně nezabíjeli zvířata při Vánocích a při čištění studánek.

Popis pohanského zvyku jako prosbu o déšť od kněze Burcharda Wormského (okolo 965 až 1024)⁵ nám dokládá, že pro očistu byla potřeba skupina dívek, která si vybrala svoji hlavní pannu a ta nahá rituálně pravým malíčkem utrhla bylinu blín⁶. Ostatní družky jí potom tuto bylinu zavázaly na malíček

---

4 Synodní řád – Synod – církevní vyhlášky, synod nejvyšší setkání Českobratrské církve evangelické, (Synod. In: Wikipedia [online]).

5 Burchard Wormský – biskup a církevní právník, (Burchard z Wormsu. In: Wikipedia [online]).

6 Blín černý patřil mezi posvátné rostliny pohanských Germánů. Byl pěstován na „svatých políčkách“ a používán při věštění a léčení. (Blín černý. In: Wikipedia [online]).

pravé nohy a u nejbližšího pramene ji potápěly a házely na ni vodu z košťat. Po ukončení rituálu ji odvedly pozadu k vesnici. Svobodné dívky, které pronášely verše a uskutečňovaly rituál, se nazývaly „družice a královna“ nebo „královnička – králka“ (Kaprál, 2010, s. 10–11).

Doklad o kráčkách máme například z Vedrovic u Moravského Krumlova, kde Zíbrt (2006, s. 355) zmiňuje zvyk, který trval pod dvě neděle. Jednu neděli vedly ostatní dívky čtyři králky a druhou neděli dvě králky skrze vesnici. Dvě králky v červeném a dvě v bílém oblečení chodí třikrát kolem každé studny, ostatní dívky nad nimi drží vrbové proutí a zpívají křesťanskou píseň:

*„Svatý Michale archanděle, vzpomeň na nás,
prosime Jezu Krista, Marie synáčka,
by nám ráčil pomoci ze všeckých nouzi
a nás nezapomenout pro svou hořkou smrti.
Kyrie elejson“*

Králky (Zíbrt, 2006, s. 355)

1.3 Rituál na Poličsku jako inspirační zdroj pro kantátu *Otvírání studánek*

„studně, potoky a rybníky musí být před létem vybrány, že kdo studánku vyčistí, přivodí si štěstí a kdo ji znečistí, volá na sebe neštěstí“.

(Kaprál, 2010, s. 10–11)

A nyní se vraťme k dokumentaci rituálu otvírání studánek od Jiřiny Langhammerové (2004, s. 146): Starý slovanský zvyk nejdéle se zachoval na Českomoravské vysočině na Poličsku. Kde se Studánka „odemykala“ symbolicky velkým klíčem. V křesťanské době u každé studánky byla malá soška Marie s Ježíškem.

Jak probíhal samotný zvyk na Poličsku, máme málo pramenů. Jan Kapusta (1984, s. 18–19) požádal o spolupráci etnografku dr. Zdeňku Markovou, která podává vysvětlení, že na území Horácka, kam patří i Polička bylo čištění studánek prováděno bez rituálního charakteru. V kronice obce Bolešín, která je od Poličky vzdálená 25 km, je kolektivní čištění studánek nazváno „coudění“, které uskutečňovali svobodní muži za hudby flašinetu. Autorka se odkazuje na článek Josefa Pavelky *Coudění studní, Vesnické noviny Bystřicka*, 15. 9. 1955. Dále Marková sděluje, že rituál čištění studánek, který vykonávaly svobodné dívky, aby zajistily déšť, sahá do předkřesťanského způsobu myšlení.

Kantáta *Otvírání studánek* od Bohuslava Martinů (1890 až 1959) na libreto Miloslava Bureše (1909 až 1968) umísťuje místo rituálu ke Třem Studním. Díky bádání Jana Kapusty se našel zdroj inspirace pro Miloslava Bureše. Jak zmiňuje Jan Kaprál (2010, s. 10–11), tak básník studoval lidovou tradici v kraji v poličském muzeu a narazil na článek o čištění studánek ve vesnici Vlčkov od Josefa Karla (1883 až 1951), který pocházel z Mlázovic u Jičína a do vesnice Vlčkov u Litomyšle nedaleko Poličky se přistěhoval za prací do Obecní školy. V této obci setrval 25 let a mimo svoji práci organizoval

ve Vlčkově kulturní akce a sbíral staré lidové zvyky, pranostiky, říkadla. Svoji sběratelskou činnost vydával také už ve zmíněném litomyšlském týdeníku *Od Trstenické stezky*. V roce 1926 v něm otiskl článek o čistění studánek s podrobným popisem a používanými verši.

Toto vydání bylo inspirací pro poličského básníka Miloslava Bureše k tvorbě libreta kantáty *Otvírání studánek*, který svůj rituál umístil do Českomoravské vrchoviny ke Třem studním a Sykovce (Kapusta, 2014, s. 230).

Podle průzkumu Jana Kapusty (1984, s. 8) se Miloslav Bureš inspiroval tématem a atmosférou veršů, využil některá slovní spojení a rozvinul po vzoru veršů lidový obřad, který nebyl dochován. Miloslav Bureš za svého života nikdy nezmínil přesný zdroj inspirace.

Josef Karel (archivní krabice Miloslav Bureš, Městské muzeum a galerie Polička a Centrum Bohuslava Martinů)

Příklad textu, kterým se nechal básník inspirovat:

Josef Karel

*Plecháči a lopatami
vybíraly rmut ze studánky,
odnášejíce jej od ní
nejméně tři kroky směrem
k východu.*

Miloslav Bureš

*Rmut a bahno z těch kalných vod
nesou od břehu tři kroky na východ.*

**Příklad textu,
který využil beze změny:**

*Studánko, hlubáňko,
studánko, rubínko,
buď vždycky čistá
a pro zdraví jistá*

(Kapusta, 1984, s. 13)

1.4 Rituál v současné době na Poličsku

„Studánky v Čechách jsou posvátná místa, světice a svěcenky slovou. Lid je čistí, k nim putuje, vodou se omejvá, v nemoci ji pije, u vod zkoušky dělají. Děvy studánky čistějí, když neprší, k studánkám putujou a se modlí.“

Václav Krolmus, (Bureš, 2009, s. 59, doslov), (Studánka (vodní dílo) In Wikipedia [online]).

Od roku 1982 se ve Vlčkově začala konat poslední sobotu v květnu slavnost *Putování za studánkami*. Celou slavnost zahajovalo provedení kantáty *Otvírání studánek* a poté následoval různorodý program a procházka přírodou za doprovodu sborů (Kapusta, 2014, s. 230–231). V roce 1970 probíhají slavnosti i ve Třech studních u Vitulčiny studánky⁷, Barborky a Stříbrné studánky (Kaprál, 2010, s. 41–49).

30. 5. 2015 proběhlo u studánek Barborky a Vitulky představení, na fotografii Operní studio Konzervatoře Brno, (*Tři studně: Otvírání studánek* [online]).

Díky velké popularitě kantáty Bohuslava Martinů se oživil rituál *Otvírání studánek* a stal se tradicí v mnoha městech a krajích.

---

⁷ Vitulka – předčasně zemřelá dcera Václava Kaprála, v roce 1942 složil k její památce cyklus *Milodějná kvítí* na verše Zdeňka Spilky. (Zouhar, 2001, s. 135).

2. Autoři kantáty *Otvírání studánek*

Oba autory pojilo velké přátelství, vztah k domovu a rodné Poličce, jak zmiňuje Tomáš Hejzlar (1989, s. 83) vztah Martinů s o devatenáct let mladším básníkem Burešem se datuje daleko dříve před zmíněnou korespondencí. Sám Bureš vzpomíná: *„Pamatuji na jeden prázdninový podvečer, když jsem šel se skladatelem po poličském náměstí, chtěl mi zhudebnit verše o Vysočině a žádal mne, abych mu dal něco ze své nové práce. Nebylo mi tenkrát víc než dvacet let a myslím, že jsem tenkrát odpověděl, že mu dám snad jednou verše zralé, které by byly hodny jeho hudby – až se vyrovnám se svým domovem... za čtvrtstoletí, když jsem se shledal s motivem Studánek, jež jsou personifikací jeho i mého domova a Vysočiny.“*

Zleva Bohuslav Martinů a Miloslav Bureš, (Český rozhlas: Radio Praga [online])

2.1 Miloslav Bureš

(6. 11. 1909 v Poličce – 12. 11. 1968 v Praze)

„*Ta dobrá máti pramenů a světla, bez níž by prý ani sedmikráska neodkvetla, dále mezi námi žije – odvěká.*“ (Bureš, 1959, s. 43).

Novinář, redaktor, básník a prozaik, autor rozhlasových a televizních pořadů, literárních studií a literatury pro děti; vlastním jménem Jan Bohuslav Bureš. Používal jméno Miloslav jako odkaz na svou předčasně zemřelou lásku Milušku Šifnerovou (Slovník české literatury po roce 1945, [online]).

Z návštěvy archívu Městského muzea a galerie Polička a Centra Bohuslava Martinů, přesněji z archivní krabice Miloslav Bureš – ze strojopisu Františka Popelky se dozvídáme, že po absolvování Gymnázia v Poličce nastoupil na pedagogickou fakultu v Praze, ale toto studium nedokončil. Pracoval jako výpomocný učitel v Kadani a od 1. května 1932 v Korouhvi, ale protože nedokázal dokončit doplňující maturitní předměty na státním učitelském ústavu v Soběslavi, tak s pedagogikou skončil.

Získal práci jako novinář v *Severočeském deníku* v Liberci (1932 až 1937), poté byl redaktorem *A-Zetu* v Jičíně (1938 až 1945). Do roku 1947 pracoval v rozhlasové stanici v Liberci. Pracoval v redakci *Melantrich, Práce a Osvěta* (1947 až 1951). Také působil na ministerstvu informací (1951 až 1952), ministerstvu školství (1952 až 1953) a ministerstvu kultury (1953 až 1955). Byl aktivní v redakci *Svobodného slova, Práce* a 1968 v *Zítřku*. (Slovník české literatury po roce 1945, [online]).

Původně chtěl Miloslav Bureš poslat báseň *O studánce rubínce* skladateli Václavu Trojanovi, ale František Popelka ho přiměl, aby ji poslal nakonec Bohuslavu Martinů. (Martinů, 1996, S. 146–147). S Bohuslavem Martinů ho pojil velice blízký přátelský vztah a také ho navštívil v roce 1957 v Římě a v roce 1959 ve Švýcarsku. (Slovník české literatury po roce 1945, [online]).

Jako básník se poprvé projevil v roce 1927 v *Kohoutku* a dále v periodikách *Studentský časopis*, *Index*, *ReD*, *Kultura doby*, *Listy pro umění a kritiku*, *Literární noviny* a *Plamen*. (Slovník české literatury po roce 1945, [online]).

Z novinového výstřižku *Básník z naší redakce*⁸ se dozvídáme, že Miloslav Bureš je autor básnických sbírek *Vrbová píšťalka* (1949), *Všechno mi připomíná píseň* (1951), *Legenda z dýmu bramborové nati* (1956), *Utkáno z pramenů* (1959), *Pochovávání světla* (1961), *Slunce zapadá do hlíny* (1966) a *Příběh fotbalového hřiště* (1968) a že napsal také román *Marie a my všichni* (1953). Jeho tématem byl hlavně vztah k domovu, k rodnému kraji a sociální téma (strojopis Františka Popelky, archivní krabice Miloslav Bureš, Městské muzeum a galerie Polička a Centrum Bohuslava Martinů).

---

8 viz. A. Fotografická příloha

2.2 Bohuslav Martinů

(8. prosince 1890 v Poličce – 28. srpna 1959 v Liestalu)

„Všimněte si, že v každé skladbě Bohušově je ke konci někde malé okénko do nebe.“
Charlotta Martinů (Kapusta, 2014, s. 5)

O narození Bohuslava Martinů jeho otec Ferdinand, původním povoláním švec, poté pověžný poličského kostela sv. Jakuba, napsal: „8. Prosince 1890 nam přinesla vrana hošíčka klučáčka. Křtěnej byl 14. Pros. Bohuslav Jan“ (Mihule, 2002. s. 20).

Už jako malého ho otec vedl umělecky, sám otec Ferdinand byl členem ochotnického divadla⁹, Bohuslav byl součástí zkoušek v divadle a v mladším školním věku začal navštěvovat housle u pana učitele Josefa Černovského. Už zde se ukázal talent, který podpořilo celé město ve sbírce, aby od roku 1906 mohl studovat v houslovém oddělení u profesora Štěpána Suchého na konzervatoři v Praze. Bohuslav nezvládal přísný školní režim a při výměně hlavního profesora odešel z houslové sekce. Vyzkoušel varhany, ale po chvíli odešel i z nich. Nejsilněji ho poutala kompozice a té se věnoval v samostudiu v Praze a v Poličce. Z raných děl musím vyzdvihnout klavírní skladby *Loutky* (1912 až 1925).

Díky Stanislavu Novákovi, svému blízkému příteli z konzervatoře, nastoupil do České filharmonie. Na krátkou dobu byl i žákem Josefa Suka a vlivem tohoto setkání Martinů vytvořil balet *Kdo je na světě nejmocnější*. V roce 1923 s cílem najít „základy Západní kultury“ odjel do Paříže, kde pobyl sedmnáct let. Pomocnou ruku v centru kulturního ruchu Evropy mu podal Jan Zrzavý, učitelsky ho vedl Albert Roussel (s jeho dílem *Báseň lesa* se už setkal v České filharmonii). Martinů byl inspirován jazzem – tento vliv se projevil například v baletu *Kuchyňská revue* (1927). V tomto roce zazněl v Paříži II. *Smyčcový kvartet* a získal mu známost ve městě kultury. V roce

---

⁹ Ochotnické divadlo J. K. Tyla je aktivní v Poličce doposud.

1931 se oženil s Charlottou Quennehenovou. V roce 1931 začínal pracovat na baletu z českých pohádek s názvem inspirovaným Mikolášem Alšem *Špalíček*. V roce 1935 byla poprvé uvedena opera *Hra o Mariích* v Brně, inspirovaná francouzským textem z 12. století. Další operní díla, která mu přinesla věhlas, jsou například *Julietta* (1937) a *Řecké pašije* (1961). 8. ledna 1941 díky pomoci mnoha přátel započala cesta do USA, která souvisela s postupem 2. světové války (Nedbal, 1965, s. 7–43).

Od roku 1942 Bohuslav Martinů působil jako profesor kompozice v Berkshiru, kde byl jeho kolegou americký skladatel Aaron Copland a poté vyučoval na Mannesově hudební škole v New Yorku. Martinů učil a tvořil nové symfonie: *I. Symfonie* a *II. Symfonie* (1943), *III. Symfonie* (1944), *IV. Symfonie* (1945). Reagoval na vypálení Lidic dílem *Památník Lidicím*. Od roku 1947 do 1951 Martinů působil v New Yorku, Keen Valley, Tanglewoodu, ve Švýcarsku, v Paříži a v Kanadě. V roce 1952 vytvořil operu *Ženitba* na motivy knihy Nikolaje Vasiljeviče Gogola (Hejzlar, 1989, s. 68–145).

V květnu 1953 se vrátil do Evropy, do Nice, kde si dopisoval s básníkem Miloslavem Burešem. Ve sbírce *Dopisy domů*, z korespondence do Poličky (Martinů, 1996, s. 146–147), v dopise ze 4. 7. 1955 Bohuslav Martinů napsal z Nice poděkování, neboť Burešova báseň o *Studánce rubínce* se ho „hluboce dotkla“ z důvodu, že Vysočinu a báseň považoval za velmi zdařilou. Napsal, že moc rád na ni napíše hudbu a navrhoval, aby ta skladba byla interpretována „Brněnskými“¹⁰ v Poličce. (Databáze pramenů institutu Bohuslava Martinů: Korespondence [online]).

V dalším dopise z 15. 7. 1955 Bohuslav Martinů děkoval za „*radostnou práci*“ při tvorbě s Burešovou básní a slibuje, že zašle kopii dokončené partitury. Pro kompozici navrhoval název *Otvírání studánek*, který pochází ze sbírky Františka Sušila *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými*. Podle

---

10 OPUS – ženská část smíšeného sboru pod vedením Zdeňka Zouhara, (Databáze pramenů institutu Bohuslava Martinů: Korespondence [online]).

Zdeňka Zouhara šlo o sbírku Karla Jaromíra Erbena *Špalíček Prostonárodní české písně a říkadla*, kde je „*U studánky, u rubínky...*“ (Databáze pramenů institutu Bohuslava Martinů: Korespondence [online]).

V dopise z 16. 7. 1955 žádal Miloslava Bureše o sdělení, zda je spokojen s tím, jak „*ostříhal*“ jeho báseň. Vysvětloval, že báseň je prostá, není v ní „*žádný velký dramatický konflikt*“ a v hudbě to tedy nejde „*příliš natahovat*“ (Databáze pramenů institutu Bohuslava Martinů: Korespondence [online]).

První provedení *Otvírání Studánek* bylo uskutečněno v Praze v Klubu skladatelů 7. prosince 1955. Ale i podle autorů skutečná premiéra byla až v nastudování ženského sboru Opus pod vedením Zdeňka Zouhara 7. ledna 1956 v Tylově domě v Poličce. (Martinů, 1996).

Pěvecké sdružení OPUS po koncertě v Poličce 7.1. 1956, (Zouhar, 2001, s. 245)

Úspěch byl veliký a díky němu s Burešem spolupracoval na dílech *Legendy z dýmu bramborové nati* (Řím, říjen 1956), *Romance z pampelišky* (Řím, květen 1957), *Mikeš z hor* (Schönenberg, 1959).

V létě 1959 Martinů onemocněl, tak ho Bureš navštívil v Schönenbergu, nechal mu poslechnout novou nahrávku *Mikeše z hor*, a *Legendy z dýmu bramborové nati* a poté Martinů podle Burešovy rozhlasové vzpomínky řekl: „Určitě přijedu do Prahy, jen co se z toho dostanu. Určitě na jaře. Podívám se na Vysočinu.“ 28. srpna 1959 zemřel (Nedbal, 1965, s. 69).

3. Vlastní pedagogická a choreografická činnost

Sama pocházím z Poličky jako slavní autoři a vyrostla jsem pár domů od kostela sv. Jakuba, kde Bohuslav Martinů prožil dětství. Mám v sobě velký citový vztah k Poličce a k přírodě kolem ní. Za mého vlastního studia na ZUŠ Bohuslava Martinů v Poličce jsem si říkala, že bych se ráda tímto dílem časem zabývala. Během školního roku 2015–16 jsem si tento úkol dala v obou svých pedagogických působistích. V ZUŠ Zruč nad Sázavou jsem se zaměřila na interpretaci 1. části kantáty pouze dívčím tancem na nahrávku a v ZUŠ Libčice nad Vltavou jsem ve spolupráci se sborem *Mikrochór* vytvořila spolu s dětmi a profesionály společnou choreografii přímo pro prostor kostela.

Interpretky choreografie Otvírání studánek, 23. dubna 2016, (vlastní foto)

3.1 ZUŠ Zruč nad Sázavou – úvod

Vybrala jsem si třídu jedenácti dívek ve věku od deseti do jedenácti let. Pracovaly jsme na tématu *Otvírání studánek* v rozmezí jedné vyučovací hodiny tedy čtyřicet pět minut týdně. Tuto skupinu jsem měla už od počátku své pedagogické činnosti v Základní umělecké škole. Už od předškolního věku jsem se je snažila vést k tvořivému tanci, vnímání kulturního dědictví skrze písně, zvyky nebo taneční hry v rámci ročního cyklu. Pro přípravu choreografie jsem používala nahrávku královéhradeckého dětského sboru *Jitro*. (Bureš, 2009 – CD příloha) Choreografii jsme s dívkami tvořily pouze na hudbu první části kantáty.

Před vlastní tvorbou jsem se dívek ptala, jak samy vnímají vodu jako zdroj pro život a jestli je vůbec nutné se o ní starat. Dívky mi odpovídaly nejdříve nejistě a vlastně jako by nechápaly, že je nutné se o přírodu starat. Samy už pro vodu chodí možná tak do obchodu nebo si ji natočí z vodovodu. Kde se vlastně voda bere a jestli je samozřejmostí, že voda je čistá a pitná, to už si neuvědomovaly. V té chvíli mi bylo jasné, že i kdybychom třeba nestihly dokončit celý tanec díky dalším projektům na Základní umělecké škole, tak pro ten samotný proces už má opravdu cenu s tématem otvírání studánek pracovat.

Další důvod, proč jsem si vybrala toto téma byla samotná hudba, která je inspirativní, kvalitní, členitá a hlavně se dívky mohly díky tomuto tématu seznámit se skladatelem Bohuslavem Martinů. Snažila jsem se střídat strukturovanou improvizaci s pevněji daným pohybovým vyjádřením, aby se jim dařilo lépe zvládat toto dílo. V hudbě se střídají části instrumentální, se zpěvem a mluveným slovem.

Výtvarná složka celého představení byla zastoupena ve výběru kostýmu a rekvizit. Kostýmy jsem navrhla sama. Zvolila jsem bílé dlouhé sukně na konci s krajkou, které mi ušila místní švadlena Jolana Mikšovská. Sukni

doplňoval tmavě modrý trikot s krátkým rukávem značky Sancha, bílé legíny a bílé cvičky při chladnějším počasí. Účes dívek jsem chtěla individuální podle osobnosti každé z nich jako kontrast ke stejnému kostýmu. Jako rekvizity jsme používaly modré lehké šátky, džbán a od výtvarné třídy Jana Kopřivy vyrobenou Sasanku a studánku.

3.2 Vlastní pedagogické a choreografické vedení při tvorbě v hodině

Na choreografii jsme pracovaly postupně a to formou dialogu s dívkami. Vytvářely jsme jednotlivé obrazy, které jsme propojovaly.

Na úvodní text o stařečkovi Jáchymovi, který vyprávěl příběh o májovém *otvírání studánek*, dívky přicházely z různých stran. Při mezihře vznikl prostor na setkání dívek a vytvoření kruhu kolem imaginární studánky.

V první kapitole se hovoří o studánce, která chce být čistá, bojí se, aby nezapadla do kalu. Je důležité, aby studánky nezmizely, a proto je dívky na Vysočině na jaře čistí. Celý tanec byl situován kolem imaginární studánky, kterou dívky společně čistily, každá individuálně podle sebe. Kolem studánky běžely, tvořily průplet jako symbol potkávání lidí v kraji. Jedna z dívek objevila reálnou studánku, vytvořenou žáky z výtvarného oboru, která byla plná vody a jarního kvítí a symbolicky ji také čistily. Na konci zpěvné části dívky utvořily kruh.

Dívka čistí studánku vytvořenou žáky VO ZUŠ, (foto vlastní).

V druhé kapitole dívky ilustrovaly pohybem, jak ze svých řad v kruhu vybíraly svoji Královničku. Dále se v libretu povídá o větru, který z lesa vyběhl a chtěl Královničku políbit, tento text jsme s dívkami neilustrovaly. Dívky svoji Královničku vybraly pomocí rozpočítadla a ozdobily ji věnečkem. Na zpěvnou část této kapitoly vedl vítr dívky pomyslně přes louku. Naší dívčí skupinu vedla Královnička v běhu a poskočném kroku po různých trajektoriích, až je dovedla k vytvořené studánce.

Dívky tančící kolem imaginární studánky, (foto vlastní)

Ve třetí kapitole dívky symbolizovaly pramen, který se objevil pod kamenem tak, že procházely branami. Královnička symbolicky rozprostřela šátek na trávu a podle textu vypravěče udělaly dívky kruh kolem imaginárního šátku. Na zpěvnou část hudby kolem vzniklého kruhu pomocí běhu a poskočného kroku probíhaly skrze bránu kolem neviditelné studánky. Na slova „*Už si v naší moci*“ se dívky běhovými kroky přetvořily ve studánku, která rozmlouvá s Královničkou. Dívky si vytvořily pohybový motiv inspirovaný textem písně, který vypráví o tom, jak se cítí studánka opuštěná a zakalená. Královnička je pomocí žlutého šátku probudila a poslouchala, co říkala jako studánka. Postupně svůj motiv zrychlovaly, naléhaly na královničku, aby je uzdravila. Na akcent v hudbě se dívky rozběhly, probudily se až vytvořily tři kameny a jedna tanečnice ve středu se stala Studánkou, která je zakalená. Dívky studánku překryly šátkem, jenž zde představoval symbol zlé síly,

který ji ovládal. Na konci zpěvného zařikávadla byly zlé síly zahnány a v instrumentální části si s nimi dívky hrály a vyhazovaly je s radostí, že je pokořily.

Ve čtvrté kapitole se z textu vypravěče dozvídáme, jak děti čistily studánku od bahna. Tanečnice si předaly šátek jako symbol nečistoty a Královnička čistila reálnou studánku. Když studánku vyčistily, vytryskl pramen nové síly. Dívky tento úsek tančily v kánonu jedním pohybovým materiálem, který vyjadřoval vytrysknutí pramene. Pohybový kánon se tvořil na místě v diagonále, v běhu po prostoru a i jako studánka v jedné skupině na místě. Od skupiny se oddělila dívka, která najde sasanku u studánky. Dívka držící sasanku byla zvednutá skupinou symbolizující vodu. Dívka Sasanka promlouvala v duetu s tanečnicí představující lesní vánek.

Duet byl zaměřen na propojení rekvizity Sasanky s hrudníkem druhé tanečnice a následné protočení, které si tanečnice vytvořily samy. Na konci tanečnice předala sasanku vytvořenou žáky výtvarného oboru druhé dívce. V textu zaznívá, že Královnička tančí se Sasankou, ale já jsem zvolila jinou

Dívka symbolizující Sasanku se objeví u studánky, (foto vlastní).

tanečnici, aby se dívky v zodpovědnosti a v rolích prostřídaly co nejvíce. Ostatní tanečnice přiběhly s šátky, které představovaly jaro. Dívka pod nimi proběhla, ostatní tanečnice se připravily na zaříkávadlo, při kterém dívka nabíhala do šátků, prolomila poslední kouzla. Na konci kapitoly dívky vytvořily zástup.

V páté kapitole byla Sasanka vepředu a za ní ostatní tanečnice v zástupu představovaly čistou studánku. Studánka se v představě třpytila, pro mě nejkrásnější hudební motiv z celé skladby, tanečnice tančily podle svého citu a střídavě se objevují za Sasankou. Když se pramen rozdělí na dvě řady, aby se zase spojil, prolínal se mezi sebou. Jedna z tanečnic rekvizitu sasanku položila k vytvořené studánce, ta byla již ozdobena jarem, které symbolizovaly šátky a květiny ve vodě. Další dívka přinesla džbán plný čisté vody. Na instrumentální část hudby si dívky nabraly vodu a s radostí ji rozstříkávaly. Na mluvené slovo vypravěče, který vyprávěl o tom, jak se voda dostala až do vesnice, ji tanečnice přinesly k divákům nebo ji samy znovu rozstříkávaly. Poté dívka, která ochraňovala džbán jej předala další tanečnici v řadě a řetězovým předáváním džbánu opustily scénu. Ve stejném čase dívka, která představovala Sasanku, šla k vytvořené studánce, vzala do ruky opět sasanku, přivoněla si a odešla s ní.

3.3 Shrnutí

Dívky poprvé tančily tuto choreografii v zámecké zahradě ve Zruči nad Sázavou 23. dubna 2016 v rámci akce Otevření turistické sezóny. Choreografii *Otvírání studánek* si také zatančily na jevišti v multifunkčním sále Základní umělecké školy Zruč nad Sázavou 8. května 2016 v rámci Jarního koncertu pro maminky.

Plakát k druhému uvedení choreografie *Otvírání studánek*, (autor Lenka Říhová¹¹).

Po opětovném shlédnutí amatérského záznamu z prvního uvedení *Otvírání studánek* bych se více zaměřila na správné držení těla a vyšší citlivost tanečnic pro sdílení představy v jednotlivých obrazech. V tomto pololetí jsme měly za úkol ještě spolupracovat s hudebníky a výtvarníky na pohádce *Princové jsou na draka*, a proto nebyl čas pracovat hlouběji a precizněji se všemi obrazy choreografie *Otvírání studánek*. V úvodu představení jsem vnímala velkou nervozitu ze strany některých dívek, což je pochopitelné, ale celkově jsem zaznamenala mnoho fungujících momentů. V den představení jsme měly jedinou zkoušku v tomto prostoru, a proto musím ocenit tanečnice, že se s tímto úkolem popasovaly velice dobře. Pro mě jako pro začínajícího pedagoga to byl velký úkol a také výborná příprava pro tvorbu tohoto tématu v Libčicích nad Vltavou, kde jsem měla spolupracovat se sborem a se sólistou, dětmi a tanečními profesionály v prostoru kostela.

¹¹ Lenka Říhová – pedagog výtvarného oboru ZUŠ Zruč nad Sázavou

3.4 ZUŠ Libčice nad Vltavou – úvod

Pro ztvárnění tohoto tématu jsem pracovala s dětmi 4. ročníku ve věku od deseti do jedenácti let, které vedu spíše k současnému tanci a improvizaci. Dětem jsem nabídla možnost, že by si mohly zatančit spolu s profesionálními tanečnicí, které znaly díky tanečním soustředěním u nás v Základní umělecké škole. Oslovila jsem mé nejbližší přítelkyně a výborné tanečnice Moniku Částkovou, Helenu Šťábovou, Annu Rauschovou a Kristýnu Müllerovou, aby spolu se mnou tančily v tomto projektu. Jako rekvizity jsme používaly modrý šátek jako symbol studánky, džbán s vodou a uvité věnečky od zahradní architektky Terezy Nehasilové. Jako kostýmy jsem pro děti použila bílé sukně zapůjčené ze Základní umělecké školy Zruč nad Sázavou, vlastní modrý trikot Sancha a pro dospělé tanečnice jsem zapůjčila šaty z Taneční školy DaM Dany Malé z Jablonce nad Nisou. Vlasy byly zapletené a postupně se s nimi pracovalo jako s prameny vody. Tanečníci ztvárnili první část kantáty¹², druhá část patřila sólistovi, ale nakonec se obě části propojily dívkou s věnečkem.

Všichni tanečníci po premiéře Otvírání studánek v evangelickém kostele Libčice nad Vltavou, 14.5. 2016, (vlastní foto)

---

12 Viz. B. Písemná příloha

3.5 Vlastní pedagogické a choreografické vedení při tvorbě v hodině

Koncept mé další interpretace byl takový, že si děti hrají u studánky na to, jak ji čistí, zachraňují od zlých sil, hrají s vodou, rozpočítávají se, kdo bude královnička, nechají se vést větrem až potkají opravdovou studánku zanesenou kamením a bahnem. Co se děje dál pozorují z bezpečí. Před samotným začátkem představení byl na scéně pouze modrý šátek jako symbol studánky.

V první kapitole v úvodní instrumentální části bylo téma setkání dětí a objevení studánky. Při úvodní pěvecké části se děti dotýkaly studánky a pracovaly s impulzem a lehkým rozstříkáváním pomyslné vody dlaněmi ze studánky každý svým osobitým způsobem. Tuto představu rozvíjely na místě a v běhu až do výskoku. Pozorovaly studánku z blízka i z dálky, jako jedinec i jako skupina, v běhu, v chůzi a v průpletu. Snažily se co nejvíce naladit na hudbu, která je díky sboru a hudebníkům opravdu v celém kostele. Šátek jako symbol vody ze studánky si předávaly až do chvíle, kdy ji schovaly do nově vytvořeného skupinového tvaru skály. Rozešly se na motiv „na Vysočině“. Hrály si na to, jak je studánka zakletá zlými silami, které symbolizoval šátek. Síly byly zdárně potlačeny. V hudební mezihře si děti hrály s šátkem jako s vodou. Házely ji po sobě, až jej jeden z chlapců unese pryč.

Setkání u studánky, kterou symbolizuje šátek, (foto vlastní)

V druhé kapitole dívky zůstaly na chvíli samy a rozpočítaly se, která z nich bude Královnička. Jeden rošťák chlapec se převlékl za dívku, oblékl si sukni a chtěl udělat legraci, ale dívky ho vyhnaly. Vybraná dívka dostala věneček. Přiběhl jeden z chlapců jako symbol větru a Královnička mu odpověděla, že nechtěla políbení, ale aby je dovedl ke studánce, která byla nejvíce zanesená. Nejdříve běžely každý sám a mezi tím přicházely profesionální tanečníci a vytvořily obraz balvanu, ke kterému Vítr děti dovedl v běhu po různých trajektoriích.

Ve třetí kapitole při mluveném slovu vypravěče se děti zlehka a s opatrností dotýkaly balvanu, ale ten se ani nehnul. Královnička rozprostřela pomyslný imaginární šátek nad studánku a všichni se podle textu chytly za ruce v kruhu. Poskočným krokem a během obcházely kruh, opětovně tlačily do kamene, ale se strachem nakonec utíkaly pryč. Při zpěvné výpovědi studánky se tanečnice Monika Částková drala skrze temné síly a chtěla se od nich oprostít. Organickým způsobem se snažila dostat výš a výš, ale tlakem ji temné síly, symbolizované tanečnicemi v modrém, stlačovaly zpět. Na hudební impulzy je postupně od sebe odtrhávala, aby se mohla na chvíli nadechnout, ale temné síly ji opět ostrým pohledem ovládaly až ji stáhly do hlubin, vynesou do výšky a zmizí.

„Studánka“ Monika Částková bojující proti temným silám, (foto vlastní)

Ve čtvrté kapitole v úvodním textu vypravěče se mluví o očištění studánky. Pojala jsem tuto představu jako rozplétání vlasů u studánky, jako uvolnění pramene vlasů, tedy vody. Tanečnice v modrém si postupně také rozpustily vlasy a stala se z nich čistá voda, která plynula v souladu se zpěvnou částí. Tanečnice v bílém opustila scénu, aby se připravila na přeměnu v Sasanku s věnečkem. Následovala strukturovaná improvizace na téma vytrysknutí pramene vody z vlasů a z těla. Každá tanečnice si zde našla svůj osobitý projev. Poté v kruhu se společnými impulzy tanečnice vytvořily pramen vody s propletenými pažemi v diagonále. Podle zpívaného textu sboru přiběhla Sasanka s věnečkem v rukách, dojde až k pramenu, který symbolizují tanečnice v modrém na zemi. Během svého kráčení skrze pramen vody jej postupně probudila, tanečnice se v akci a v dotecích paží střídaly. Celý dialog se Sasankou končil tím, že tanečnice v modrém jí ukradly věneček a začala hra, která vyústila k nadzvedávání Sasanky do čtyř stran, aby se nedostala k věnečku. Na závěr tanečnice v modrém přes živý řetěz v zástupu diagonálou vracely Sasance věneček a ta jej dala na střed kruhu jako symbol jara.

Sasanka u pramene vody, (vlastní foto)

V páté kapitole je tanec v kruhu, který symbolizoval pozitivní zařikávací rituál, aby se vše probudilo. Celá část tance vyústila v probuzení studánky skrze pohyby paží tanečnicků, které se v neustálém pohybu proplétaly až se prameny potkaly v synchronizovaném pohybu jedním směrem. Po uvolnění vody představované tanečnicemi v modrém, prameny postupovaly dál, až odešly ze scény. Věneček zůstal stále na zemi. Přicházela Královnička Eliška Petržílková, přinášela džbán a předala jej tanečnici v bílém, která už nebyla Sasankou, protože neměla věneček. Pro mě tato role symbolizuje přírodu nebo jaro. Na mluvený text Vypravěče přiběhly další děti. Tanečnice v bílém jim dala vodu ze džbánu, kterou vyhazovaly nebo předávaly lidem v kostele. Jako průvod odcházely všichni za džbánem vody dál do „vesnice“.

Míjely se s Poutníkem, který zpíval celou druhou část. Na jevišti byl stále věneček, pro který si přišla jedno z děvčat Amálie Ptáčková. Pozvedla věneček a na konci skladby se setkala s pohledem poutníka.

Děkovačka z druhého provedení na koncertě Mikrochóru ve Farním sboru Českobratrské církve evangelické v Praze, 28. 6. 2016, (foto: Mariana Lišková)

3.6 Shrnutí

Kdybych měla ohodnotit proces tvorby v Libčicích nad Vltavou, musím uznat, že díky tomu, že jsem si prošla podobným procesem na téma *Otvírání studánek* s dívkami ze Základní umělecké školy Zruč nad Sázavou, hlouběji jsem pronikla do struktury celého tématu. Uvědomila jsem si, jaké obrazy pro mě fungovaly v předešlém provedení. Tyto pohybové obrazy jsem přetvořila nebo je nechala s původní motivací i v druhém provedení. Oproti prvnímu provedení ve Zručí nad Sázavou jsem mohla pracovat s dvěma rovinami děje. Jako první pracovat s dětským hravějším ztvárněním oproti druhému zralejšímu zpracování za účasti profesionálních tanečníků. Ujasnit si celou dramatickou linku díla, aby pokračovala přes zpěv poutníka až do samotného konce, kdy se vrací motiv z první části kantáty a přichází dívka pro věneček. Pro mě to byl silný moment, kdy se setkávají obě tyto roviny: dětská a zralá.

**8. ROČNÍK
SBOROVÝ FESTIVAL
OTEVŘENÁ
ZAHRA
DA**

Evangelický kostel
a přílehlá farní zahrada

Libčice nad Vltavou,
ul. 5. května 66

JARO V HUDBĚ 14.5. 2016
sobota

10.00 - 12.00 pěvecká dílna s Pavlou Fendrichovou v sále ZUŠ Libčice (Letecká 441)
(pro předem přihlášené účastníky, kapacita 20-25 osob, přihlášky na email: festival.libcice@centrum.cz)

13:30 SCANDULA (Libčice n. Vltavou) - zahájení **V KOSTELE**

14:00 **MALÍ MUZIKANTI** - tanečníci (Libčice n. Vltavou)
ZPĚVÁČCI (Pardubice) / 15:30 **ENSEMBLE GUILLAUME** (Praha)

16:00 **LOCAL VOCAL** (Roztoky u Prahy) / 16:30 **SUBITO** (Praha)

18:00 **RIDINA AHMEDOVÁ + PETR TICHÝ: HLASKONTRABAS**

18:30 **BOHEMIACHOR** / 19:30 **MIKROCHOR** (Praha) - sólisté:
Bohuslav Marlinů: Mikeš z hor; Otvírání studánek (taneční choreografie: L. Charouzová a kolektiv)

od 13:30 do cca 18:00 **VÝTVARNÁ DÍLNA KATEŘINY
TETIVOVÉ** / 14:30 **STORYTELLING** (příběh pro malé) **NA ZAHRADE**

17:30 **STORYTELLING** (příběh pro větší) / 19:00 **STORYTELLING** (příběh pro velké)

Pořadatelé Scandula, z.s. ve spolupráci s farním sborem Cce v Libčicích nad Vltavou a LOS.
za finančního příspěvku sv. města Libčice nad Vltavou, Úsv. Řež, a.s. a výzkumného ústavu věstařského na dole.

Plakát na sborový festival Otevřená zahrada-představení v rámci festivalu Otevřená zahrada 14. května 2016 v evangelickém kostele v Libčicích nad Vltavou

Celé zkoušení mělo několik fází. S dětmi jsem zkoušela v rámci hodin, ale paralelně jsme se připravovali na taneční přehlídku současného tance do Sedlčan a také na závěrečné představení na zahradě Základní umělecké školy. Tato skupina dětí má v sobě mnoho energie, proto zkoušení postupovalo velice rychle a přicházely nápady od samotných dětí. S druhou skupinou tanečníků jsme se scházeli na HAMU, kde se během čtyř zkoušek vytvořila celá struktura choreografie. Vzhledem k tomu, že jsou všechny tanečnice časově zaneprázdněné, musela jsem být na zkoušky velice dobře připravena. 2. května jsem měla zkoušku pouze s dětmi v evangelickém kostele Libčice nad Vltavou. 10. května jsme měly generální zkoušku obou tanečních skupin a se sborem *Mikrochór*. Děti musely fungovat velice rychle a soustředěně. Byla to výborná zkušenost při jejich setkání s dospělými umělci¹³.

MIKROCHOR
A. PVOŘÁK Moravské dvojzpěvy
B. MARTINŮ Otvírání studánek
Mikeš z hor

diriguje Lukáš Prehal
doprovázeno choreografií Jiřky ZUŠ Libčice nad Vltavou
a tanečnic pod vedením Lucie Charouzové
recitace Justín Svoboda
solisté Miroslava Pilecová Časarová, Martina Bauerová, Stanislav Mistr, Martin Stölbek
Hana Zemenová (klavír) • Anna Veverková, Jan Šimůnek (bass) • Ilja Samojlov (viola)

28. 6.
od 19:30

Farní sbor Českobratrské církve evangelické v Praze na Vinohradech,
Korunní 60, Praha 2

*Představení v rámci závěrečného koncertu sboru Mikrochór 28. června 2016
ve Farním sboru Českobratrské církve evangelické Praze*

13 Záznam z premiéry 14. 5. je na přiloženém CD.

Závěr

Tuto práci vnímám jako svůj vývoj v rámci dvou let mé pedagogické činnosti. První školní pololetí 2015 bylo zaměřeno na seznámení se s tématem *Otvírání studánek*, v druhém školním pololetí 2016 nastala aktivní příprava obou představení. V roce 2017 přišlo na řadu hlubší zaměření na samotný zvyk, analýza vlastní pedagogické a choreografické činnosti na jednom tématu. Při shlédnutí obou premiér na videozáznamu ze Zruče nad Sázavou a z Libčic nad Vltavou vidím posun v tom, jak jsem dokázala přenést téma na interprety. V pedagogické a choreografické činnosti v základním uměleckém školství jsem stále na začátku cesty. Je velice zajímavé zpětně zmapovat oba výstupy. Jsem velmi ráda, že jsem se hlouběji mohla zabývat tímto tématem.

S odstupem času pozitivně hodnotím hlavně to, že je dobré si vybírat kvalitní hudební předlohu pro tvorbu s dětmi. Když je kvalitní hudba spojena s tradičním nebo rituálním tématem můžeme děti seznamovat s lidovou tradicí a vlastními kořeny, z nichž jsme vyšli. Myslím si, že návrat k tradicím a vnímání cyklů v životě jsou důležitá témata pro taneční výchovu v základních uměleckých školách. Negativní stránka procesu byla určitě míra času pro tvorbu a moje nezkušenost, ale myslím, že je dobré se nebát příležitostí. Pro příští tvoření delší choreografie se více zaměřím na obsáhlejší teoretickou přípravu a hlubší analýzu hudební předlohy.

*Cyklus devíti původních ilustrací akademického malíře Jaroslava Šerých na téma
Otvírání studánek (Martinů, 1987)*

Literatura a prameny

BROUČEK, Stanislav, ed. a Jeřábek, Richard, ed. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Vyd. 1. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007. 3 sv. ISBN 978-80-204-1450-2.

BUREŠ, Miloslav. *Otvírání studánek*. Vyd. 5., V Argu 1. Polička: Městská knihovna Polička, 2009. 63 s. ISBN 978-80-257-0165-2.

BUREŠ, Miloslav. *Utkáno z pramenů*. Vyd. 1. Praha: Lidová demokracie, 1959. 63 s. Vyšehrad.

BUREŠ, Miloslav. *Bohuslav Martinů a Vysočina*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1960. 66, [2] s. Postavy a tváře Vysočiny; Sv. 2

HEJZLAR Tomáš. *Bohuslav Martinů*. 1. vyd. Praha: Horizont, 1989. 142 s., [8] s. obr. příl. Medailóny. ISBN 80-7012-016-9

KAPRÁL, Josef. *Otvírání studánek a pověsti z Vysočiny*. Tišnov: Sursum, 2010. 93 s. ISBN 978-80-7323-211-5.

KAPUSTA, Jan. *Putování za studánkami*. Vlčkov: MNV ve Vlčkově, [1984]. 28 stran

KAPUSTA, Jan. *Neuvěřitelná kauza Martinů: pravdivá zpráva o tom, jak se stalo, že 17. srpna 1979 byly ostatky hudebního skladatele Bohuslava Martinů převezeny z dalekého Švýcarska do rodné Poličky*. Vyd. 1. V Řevnicích: Arbor vitae, 2014. 299 s. ISBN 978-80-7467-043-5

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. [Praha]: Petrklíč, 2008. 163 s. ISBN 978-80-7229-171-7.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, 339 s. ISBN 80-7106-525-0.

MARTINŮ, Bohuslav a Popelka, Iša, ed. *Dopisy domů: z korespondence do Poličky*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1996. 213 s., [32] s. il. ISBN 80-204-0599-2

MARTINŮ, Bohuslav. *Otvírání studánek*. Praha: Společnost Bohuslava Martinů, 1987. 96 volných listů + příl. [72 s.], fotogr

MIHULE, Jaroslav. *Martinů: osud skladatele*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0426-4.

NEDBAL, Miloslav. *Bohuslav Martinů: několik pohledů na život a dílo velkého*

českého skladatele našeho století. 1. vyd. Praha: Panton, 1965. 81 s., [8] s. obr. příl. Edice přátel hudby; sv. 1.

ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2009. 253 s. ISBN 978-80-7346-096-9 · il.

UHER, Jindřich. *Slunce v mramoru: Vysočinskou stopou Bohuslava Martinů*. 1. vyd. Brno: Blok, 1990. 52 s. ISBN 80-7029-004-8 (brož.) · obr., fotogr., noty

ZÍBRT, Čeněk. *Seznam pověr a zvyklostí pohanských z VIII. věku = Indiculus superstitionum et paganiarum*. 2. vyd. Praha: Academia, 1995. 176, [8] s. ISBN 80-200-0511-0.

ZÍBRT, Čeněk. *Veselé chvíle v životě lidu českého*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 2006. 636 s. ISBN 80-7021-624-7 (váz.) · il.

ZOUHAR, Zdeněk. *Sborové dílo Bohuslava Martinů*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2001. 276 s. ISBN 80-200-0693-1.

BUREŠ, Miloslav. *Archivní krabice, strojopis z pera Františka Popelky*, Městské muzeum a galerie Polička a Centrum Bohuslava Martinů

Internetové zdroje

Blín černý. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001– [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bl%C3%ADn_%C4%8Dern%C3%BD

Burchard z Wormsu. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001– [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Burchard_z_Wormsu

Český rozhlas: *Radio Praga* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/es/rubrica/musica-clasica-jazz/bohuslav-martinu-el-compositor-del-exilio>

Databáze pramenů institutu Bohuslava Martinů: Korespondence [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://database.martinu.cz/emails/public_view/4883

Letnice. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001– [cit. 2017-01-02]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Letnice> (WEB)

Mikrochor [online]. [cit. 2017-04-12]. Dostupné z: <http://www.mikrochor.cz/>

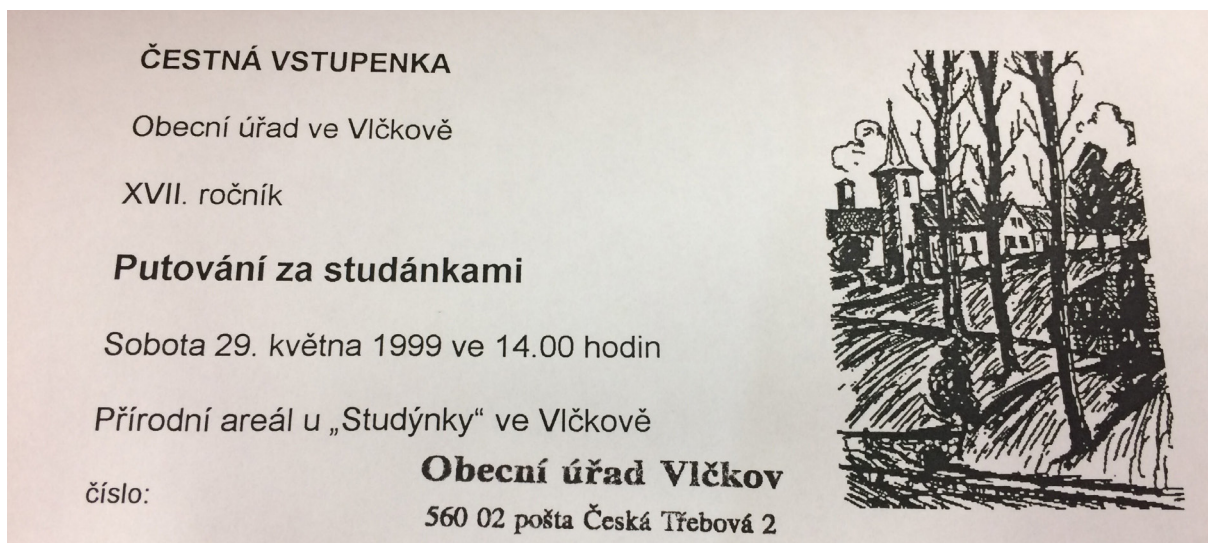
Otvírání studánek 30. května 2015. Tři studně [online]. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://www.tristudne.eu/foto.php?id=206>

Slovník české literatury po roce 1945: Ústav pro českou literaturu AV ČR [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=989>

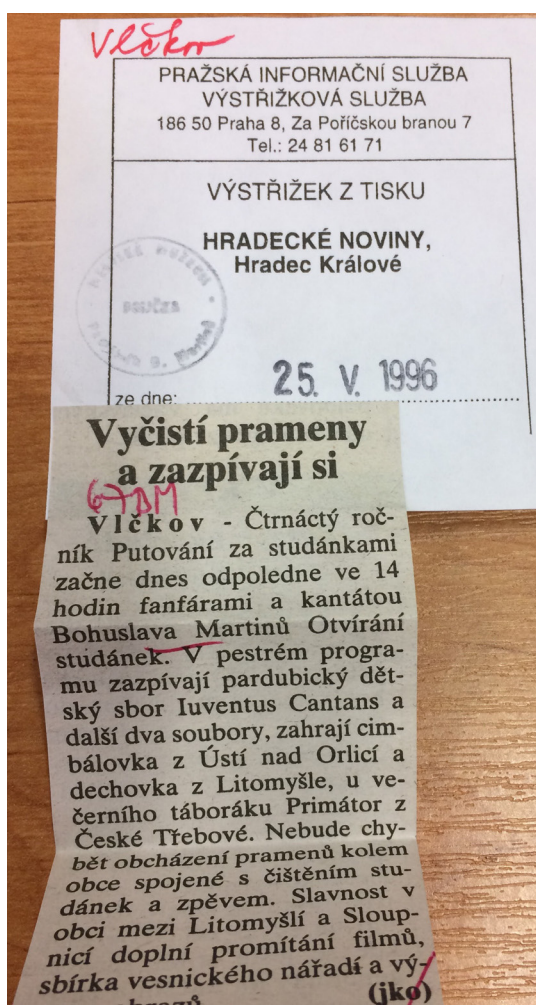
Studánka (vodní dílo). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001– [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Stud%C3%A1nka_\(vodn%C3%AD_d%C3%ADlo\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Stud%C3%A1nka_(vodn%C3%AD_d%C3%ADlo))

Synod. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001– [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Synod>

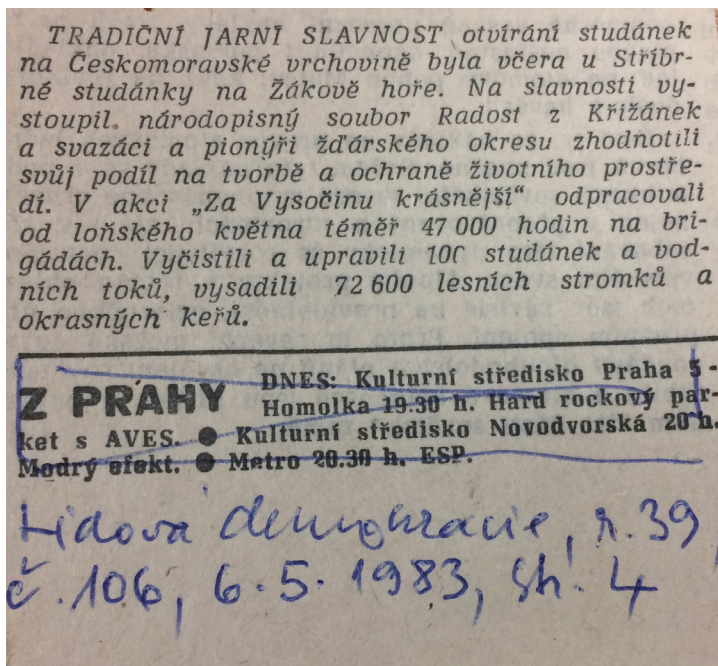
A. Fotografická příloha

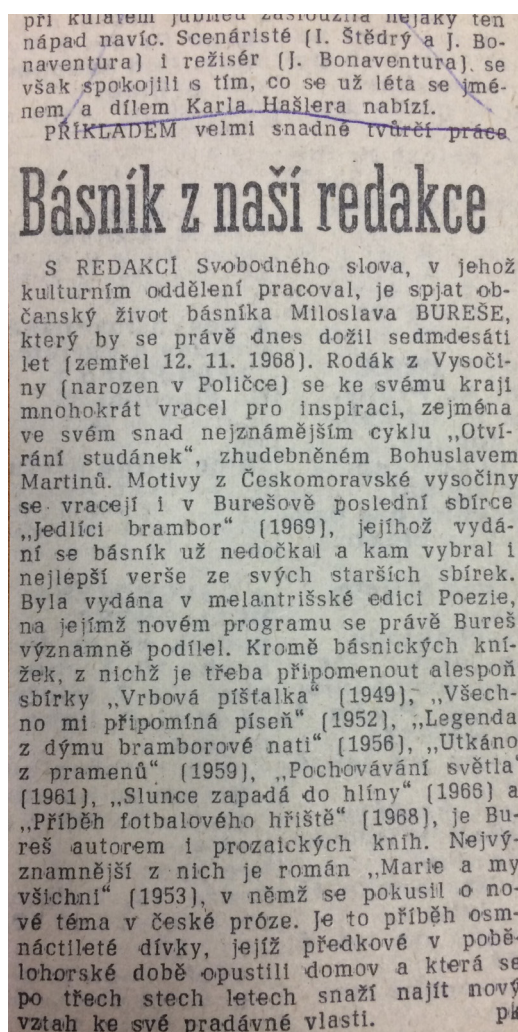
Čestná vstupenka na XVII. Ročník Putování za studánkami, archivní krabice Miloslav Bureš, Městské muzeum a galerie Polička a Centrum Bohuslava Martinů

Výstřižek z tisku, archivní krabice Miloslav Bureš, Městské muzeum a galerie Polička a Centrum Bohuslava Martinů

Výstřižek z tisku, archivní krabice Miloslav Bureš, Městské muzeum a galerie Polička a Centrum Bohuslava Martinů

Výstřižek z tisku, archivní krabice Miloslav Bureš, Městské muzeum a galerie Polička a Centrum Bohuslava Martinů

B. Písemná příloha

Libreto Otvírání studánek (Miloslav Bureš), tak jak jsem si ho rozdělila k choreografii se sborem Mikrochór.

Instrumentální předehra

1. kapitola

Sbor:
I studánky chtějí býti čisté,
tak jako děti vy jste;
i jim se stýskalo
už po jaru.

Nejedna studánka malá
se o pramínek bála,
aby nezapadl
do kalu,
do bahna
a do kamení,
jako člověk
do soužení,
ani trochu vláhy
by v ní
nezbylo.

Vždyť
každá studánka
v lese
na hladině
nebe nese,
kdyby jí nebylo,
o zem
by se rozbilo.

I kdyby byla

nepatrná tak,
že by pod křídla
schoval si ji
pták
a zaneslo ji
bláto
nebo listí.

V každém kraji je to jiné,
ale u nás na Vysočině
děti z rána studánky vždy čistí.

Instrumentální mezihra

Poslední den
v máji
studánky
tu svátek mají.
Tak dlouho přšelo
i přes noci...

Vy, hlubáňky
zarmoucené,
zakalené
až do pramene,
jen dětské ruce
mohou vám
pomoci.

Instrumentální mezihra

2. kapitola

Vypravěč:

Tak je to
u nás v horách
všude;
ta nejmilejší
královničkou bude
a ověncí džbán
květy,
které neduh
léčí.

Za královnu
v průvodu
je vždycky
odedávna místo
pro družičky.
Za nimi
pak poskakují
chlapci prostořecí.

Všichni nesou
motyky a háky,
i lopaty vzali,
hrábě taky,
děvčata pak
plnou náruč
kvítí.

Vyšňořenou
královnu
si vedou
uprostřed,

svěží jak jaro,
bude jí
čtrnáct let.
Z lesa
vítr vyběhl
a jde ji
políbiti.
Chtěl se dát
s nimi do tance...

Královnička:
Teď ne, větře,
veď nás
k studánce,
která je nejvíc
zarmoucená.

Vypravěč:
Vedl je
přes trávu,
přes kvítí,
chtěl by se také
z pramene
napítí,
po jejích boku
ztichl
jako pěna.

Sbor:
Vedl je
přes trávu,
přes kvítí,
chtěl by se také
z pramene napítí.
Jdou vážně

jak k široké řece,
jež k moři spěchá,
a přece
jejich studánku skryl
jenom keřík lísky.

3. kapitola

Vypravěč:

Do půlkruhu
obstoupili
pramen.

Sotva dýchá,
tolik bláta
na něm,
a do trávy
položili
rýče, lopaty
a misky.

Kámen odvalili.

Pramen
rozpředl se
jako kotě.

Nechali jej
s královničkou
o samotě
když do trávy
rozprostřela
šátek bílý.

Pak všichni
za ruce
se vzali
a kolem
těch dvou

kolo udělali,
ústa k písni
našpulili:

Sbor:

Králko,
milá králko,
studánko
Rubínko.
proč tebe zkalili
proč že tě rmoutili?

Krátké dny
a dlouhé noci,
byla jsi
sama
bez pomoci.
Králko,
milá králko,
studánko
Rubínko,
už jsi
v naší moci.

Vypravěč:

Studánka ústy královničky odpovídá

Sólistka:

Jsem rubínka
opuštěná,
voda moje
zakalená,
Zlý moci
čarovný,
nedbaly

na můj hlas
varovný.
Chtěla bych být
plná čisté pěny,
bez bahna
a bez kamení.
Pak bych žízeň
Uhasila.
V lidech by pak byla
jenom
zdravá síla.

Instrumentální mezihra

Sbor:

V tý májový době
přicházíme k tobě.
Zlý moci
vyženem,
nemoci
zaženem,
sílu
ti nalejem.

Neseme háky,
hrabice,
na zlý čarodějnice,
na bláto
a na kamení.
Lidem buď zas
k potěšení!
Pomáhej jim
zahnat žízeň,
odved' všechnu nemoc,
trýzeň!

Instrumentální mezihra

4. kapitola

Vypravěč:

Tam, kde bylo
bahna nejvíce,
rýče zabořili,
připravili
hrabice.
Kolik bylo
na dně
přesmutného kalu!

I stružka,
která krmí
blatouchy
a pláňky,
bije o břeh prudčeji
jak modř
pod jejich spánky.
Když ji bláto vybrali
a rýč zazvonil
o čistou skálu.
Rmut a bahno
z těch kalných vod
nesou od břehu
tři kroky na východ.
Z rýčů rozhodí je tam,
kde nejvíc slunce pálí.
Teplo
pročistí je,
vyžene z nich
síly temné.
Pak se stane z rmutu
čistá země,

kterou strom
i zrno chválí.

Sbor:

Když studánku
a stružku vyčistili,
vytrysklo z hlubin
tolik utajené síly,
že se vody
z břehů vylily
a s květy objaly.

Když na vodě,
mírně opadlé
viděli své tváře
jak v zrcadle,
i stráž
se přišla shlédnout
s břízami
a opály.

Pak přiběhla
jedna za sasanek
za ruku ji vedl
lesní vánek.
U pramene
se zastavila,
za všechny květiny
pravila:

Sólistka:

Studánko,
hlubáňko
kdes tak dlouho
byla?

I mě zima soužila,
přišla jsem,
abych se z tebe
napila,
abys mi kořínky
omyla,
abych pro potěšení
byla.

Instrumentální mezihra

Vypravěč:

Studánka ústy královničky odpovídá

Sólistka:

Vítám tě,
sasanko,
na břehu.
Vím,
přišla jsi
ještě po sněhu.
Už jsou pryč
zlý doby,
i lidé
si ze mne
naberou
do nádoby.
Jsem čistá
jako zrní stříbrný,
byli by beze mne
jak nebe
bez luny.

Instrumentální mezihra

Vypravěč:

Královnička poklekla
na šátek rozprostřený,
ponořila džbán
do stříbrné pěny,
pak do všech světa stran
vodu vylila.

Aby byli
všichni
zdravím jisti,
nabrala si
hrst
loňského listí,
za sebe
je hodila
a k oblakům
pravila:

Sbor:
Zlý moci
zaháním
nemoci
vyháním!
A ty, větře,
odnes je
s mraky,
co zhoubu nosí.
Za lidi
a zvířata
i louky prosím.
Za hory i za doliny
za ptáky v povětrí.

Všechny dobré
ušetři!
Co ze srdce litují,
odpuť jejich viny.

5. kapitola

Studánko,
hlubáňko,
studánko,
Rubínko,
buď vždycky
čistá
a pro zdraví
jistá.

Dej hodně šťávy
jitroceli,
pomoz
také poli,
ať dá
hodně žita
i dobrého zelí.

Instrumentální mezihra

Studánko,
hlubáňko,
studánko,
rubínko,

Instrumentální mezihra

Vypravěč:
Jako by studánku
za ruce vzali

a až do vsi
s ní utíkali.
Z plného džbánu
Dali
koze ochutnat
i ovci
májové vody
studené
z lesního pramene
u nás
na Sykovci.

Tak je to
u nás
každý rok
v máji.
Děti
Studánkám
prameny
jak srdce
zemi
otvírají,
aby i na horách
byla hojnost
úrody.

Aby pramen
uživil
potoky a řeky,
z hlubin
vynesl
písek měkký
a bystřiny
jim překlenul
na brody.

I studánky
chtějí býti čisté,
tak jako děti,
vy jste,
i jim se stýskalo
už po jaru.

Nejedna
studánka malá
se o pramínek
bála,
aby nezapadl
do kalu,
do bahna
a do kamení,
tak jako člověk
do soužení,
ani trochu vláhý
by v ní
nezbylo.

Vždyť
každá studánka
v lese
na hladině
nebe nese,
kdyby jí nebylo,
o zem
by se rozbilo.

Instrumentální závěr první části